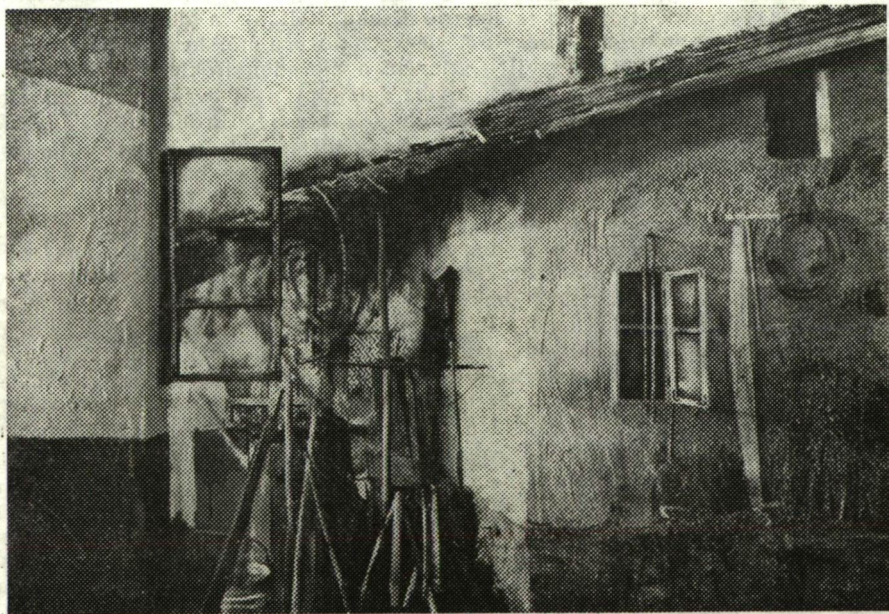

Egy inkább csak magánszenvedélyből összeállított, „elképzelt” csehszlovákiai magyar versantológia anyagának, illetve a válogatás és értékelés közel két esztendeig tartó munkájának tanulságait próbáltam itt összefoglalni egyetlen fölkinált szempont, a csehszlovákiai magyar líra új törekvései alapján. A kép, amely így kirajzolódott, sok tekintetben más, mint amit megszoktunk, sőt hittünk is. Javára írható, hogy erős érveket sorakoztat föl irodalmunk önállósága mellett, miközben a valóságkép, amelyet ez az irodalom egységesen kirajzol, gondolkodásra serkent. Olyan ez az irodalom, mint egy szikár polifon kórusmű: nem homofónia, nem kiugró nagy tehetségek magányos szólamai vezetik, hanem fegyelmezett rendben, szólam szólam után, nemzedék nemzedék után mindenki ugyanazt a témát imitálja, hol szabadabban, hol szikárabban harminc esztendeje, a legfőbb mester, a valóság akarata szerint.

Mi kellene ahhoz, hogy ez a kép megváltozzék, s irodalmunk attitűdjét új világ-szemlélet váltsa föl? — Erre a jogos kérdésre három egymástól aligha elválasztható feleletet képzelhetünk el. Az első szerint, s ez az alap, a valóság trendjének kell megfordulnia: a nyelv és az intézmények, elsősorban az anyanyelvi iskolák egyre ijesztebb fölmozsolódásának kell gátat vetni, s ezek bázisán tovább építeni a nemzetiség jövőjét, nem a fölszívódás, hanem a gyarapodás felé. A második, hogy nemzetiségünk immár évtizedek óta megfigyelhető és semmivel sem indokolható defenzív magatartása offenzívvá alakuljon: helyzetünk, nyelvi és kulturális minőségünk öntudatos vállalásáról és kiteljesítéséről van szó. Ezekhez társul a harmadik felelet: egy áhított nagy lehetőség, egy vidám próféta eljövetele, aki iskolát teremt, s hosszan fölívelő pályájával maga után ragadja kortársait és követőit. Újra hangsúlyozzuk azonban, hogy ez a harmadik lehetőség nem fog megvalósulni az előző kettő teljesevé nélkül, hiszen a röppályát nem maga a röppentyű, hanem a tűzserész állítja be, s a töltet nagysága és milyensége, illetve a gravitáció ereje határozza meg, vagyis a valóság, amely mindnyájunk számára mindennél drágább és fontosabb.

CSIKÓS ANDRÁS: LOMOS UDVAR